

Liberarea condiționată. Legalitate. Oportunitate. Reziliență

Conditional liberation. Legality. Opportunity. Resilience

Lorena Alexandra AVRAM*

Abstract

This paper analyzes the institution of conditional liberation from the perspective of legality and opportunity conditions, as well as the issue of supervised condemned conditionally liberated. The author addresses the issue of the resilience of condemned conditionally liberated, by making proposals de lege ferenda on the way of analyzing the opportunity condition of the conditionally liberation.

Keywords: *conditional liberation; legality; opportunity; resilience; the court; judge for the supervision of the deprivation of liberty*

Rezumat

Prezenta lucrare analizează instituția liberării condiționate din perspectiva condițiilor de legalitate și a celor de oportunitate, precum și problema supravegherii condamnatului liberat condiționat. Autoarea abordează problema rezilienței condamnaților liberați condiționat, realizând propuneri de lege ferenda în ceea ce privește modalitatea de analiză a condiției de oportunitate a acordării liberării condiționate.

Cuvinte-cheie: *liberare condiționată; legalitate; oportunitate; reziliență; instanță de judecată; judecător delegat cu executarea.*

1. Liberarea condiționată. Noțiune

Liberarea condiționată este cea mai frecventă formă de individualizare postcondamnatore a pedepsei închisorii, justificată de conduita bună a condamnatului în timpul executării pedepsei. Astfel, condamnatul, care stăruie în muncă, este disciplinat și dă dovezi temeinice de îndreptare, ținându-se seama și de antecedentele sale penale, poate fi liberat condiționat înainte de executarea în întregime a pedepsei¹. Această măsură poate fi dispusă de instanța de judecată, ea presupunând punerea în libertate a persoanei condamnate, înainte de executarea în întregime a pedepsei închisorii sau a detențiunii pe viață, dacă sunt îndeplinite condițiile strict și limitativ prevăzute de lege.

Liberarea condiționată are caracter *facultativ*, nereprezentând un drept, ci numai o vocație generală a condamnatului². În același sens s-a pronunțat și Curtea Europeană a Drepturilor Omului, care a statuat că art. 5 parag. 1 lit. a) din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale³ nu garantează dreptul unui deținut de a beneficia de o lege de amnistie sau de a fi eliberat, condiționat sau definitiv, înainte de executarea pedepsei⁴. În Expunerea de motive a Codului penal⁵ s-a precizat că „liberarea condiționată nu reprezintă un drept recunoscut condamnatului de a nu executa pedeapsa până la termen ci un instrument juridic prin care instanța de judecată constată că nu mai este necesară continuarea executării pedepsei în regim de detenție până la împlinirea

* avramloreaa@yahoo.com.

¹ V. Pașca, *Curs de drept penal. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2012, p. 552.

² M. Udriou, *Drept penal. Partea generală*, Ed. C.H. Beck, București, 2015, p. 386.

³ Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale a fost ratificată de România prin Legea nr. 30/1994, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 135 din 31 mai 1994.

⁴ CEDO, *Kalan c. Turciei*, 2 octombrie 2001 (<http://hudoc.echr.coe.int>).

⁵ Publicată pe site-ul Camerei Deputaților – <http://www.cdep.ro/proiecte/2011/100/00/0/em100.pdf>.

integrală a duratei stabilite cu ocazia condamnării întrucât condamnatul, prin conduita avută pe toată durata executării, dovedește că a făcut progrese evidente în vederea reintegrării sociale și convinge astfel instanța că nu va mai comite infracțiuni iar liberarea sa anticipată nu prezintă nici un pericol pentru colectivitate”.

Liberarea condiționată este, așadar, o instituție complementară regimului de executare a pedepsei și un mijloc de individualizare postjudiciară a acesteia, beneficiul liberării condiționate putând fi acordat oricărui condamnat, indiferent de natura infracțiunii săvârșite și indiferent dacă a mai beneficiat anterior de liberarea condiționată pentru o altă pedeapsă⁶. Așa cum s-a menționat în Expunerea de motive a noului Cod penal, „instituția liberării condiționate nu mai este reglementată în capitolul privitor la pedepsele principale, ci în capitolul privind individualizarea pedepsei, rațiunea noii sistematizări fiind aceea că liberarea condiționată reprezintă o formă de individualizare a executării pedepsei”.

Fiind o modalitate de executare a unei părți din pedeapsă, pedeapsa se consideră executată numai dacă în intervalul de timp de la liberare și până la împlinirea duratei pedepsei, condamnatul nu a săvârșit din nou o infracțiune.

2. Procedura și condițiile necesare acordării liberării condiționate

Liberarea condiționată presupune, din punct de vedere procesual, parcurgerea a două faze – una administrativă și una judiciară.

Într-o primă fază administrativă, conduita condamnatului devenit propozabil pentru liberarea condiționată este analizată de către o comisie din cadrul penitenciarului formată din judecătorul delegat pentru executarea pedepselor privative de libertate, în calitate de președinte, din director, director adjunct pentru siguranța deținerii și regim penitenciar, directorul adjunct pentru educație și asistență psihosocială, consilierul de probațiune, medicul penitenciarului, un lucrător din cadrul serviciului producție, care propune liberarea condiționată ținând seama de fracțiunea din pedeapsă efectiv executată și de partea din durata pedepsei care este considerată ca executată pe baza muncii prestate, de conduita persoanei și de eforturile acesteia de a se reintegra social, în special în cadrul activităților educative, culturale, terapeutice, de consiliere psihologică, al instruirii școlare și al formării profesionale, de responsabilitățile încredințate, de recompensele acordate, de sancțiunile acordate și de antecedentele sale penale.

Propunerea comisiei de admitere a liberării condiționate, cuprinsă într-un proces-verbal motivat, împreună cu documentele care atestă mențiunile cuprinse în procesul-verbal, se înaintează judecătoriei în a cărei circumscripție se află locul de detenție și se comunică persoanei condamnate.

În cazul în care comisia constată că persoana condamnată nu întrunește condițiile pentru a fi eliberată condiționat, în procesul-verbal întocmit se fixează un termen pentru reexaminarea situației acestuia, termen ce nu poate depăși un an. Totodată, comisia comunică procesul-verbal persoanei condamnate și îi aduce la cunoștință acesteia, sub semnătură, că se poate adresa direct instanței cu cererea de liberare condiționată. Când persoana condamnată se adresează direct instanței, cerând liberarea condiționată, odată cu cererea se trimite și procesul-verbal întocmit de comisia pentru individualizarea regimului de executare a pedepselor privative de libertate, împreună cu documentele care atestă mențiunile cuprinse în aceasta. În vederea soluționării cererii de liberare condiționată a persoanei condamnate sau a propunerii formulate de comisie, instanța poate consulta dosarul individual al persoanei condamnate⁷.

Codul penal din 2009⁸ a adus modificări semnificative regimului liberării condiționate, atât sub aspectul condițiilor de acordare, cât și al modului de urmărire a procesului de reintegrare socială a condamnatului prin implicarea activă și calificată a consilierilor de probațiune⁹.

⁶ V. Pașca, *op. cit.*, p. 552-553.

⁷ *Idem*, p. 553.

⁸ Noul Cod penal a fost adoptat prin Legea nr. 286/2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 510 din 24 iulie 2009 și a intrat în vigoare la data de 1 februarie 2014.

⁹ V. Pașca, *op. cit.*, p. 553.

În faza judiciară a liberării condiționate, cererea persoanei condamnate sau propunerea comisiei competente din penitenciar este supusă cenzurii de legalitate și de oportunitate a instanței judecătorești, care va analiza condițiile impuse de dispozițiile art. 99 și art. 100 C. pen.

În privința condițiilor de acordare, nu s-au menținut dispozițiile care creau regimuri diferențiate de acordare a liberării între condamnații femei sau bărbați ori între condamnații pentru infracțiuni comise cu intenție și infracțiuni comise din culpă, orientarea europeană în această materie transpusă și în Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal¹⁰ fiind aceea de a reglementa acordarea liberării condiționate ținând cont exclusiv de conduita condamnatului pe durata executării pedepsei. Numai în acest fel poate fi influențată și modelată mai eficient conduita condamnatului care dobândește astfel motive în plus știind că buna sa purtare îl va aduce mai aproape de punerea în libertate.

Acordarea liberării ținând seama de stări de fapt anterioare începerii executării, cum sunt natura sau gravitatea infracțiunii comise, forma de vinovăție, conduita pe parcursul procesului, constituie o cauză de descurajare a condamnatului în procesul de reintegrare deoarece acesta realizează că liberarea nu depinde de conduita sa pe durata executării, ci de faptele sale anterioare, pe care oricum nu le mai poate influența în niciun fel. Mai mult decât atât, toate aceste elemente au fost deja avute în vedere de instanțele de judecată la momentul stabilirii condamnării, astfel că a le lua din nou în considerare la momentul discutării liberării condiționate ar conduce la concluzia aplicării de două ori a acelorași criterii de individualizare.

Condițiile de acordare a liberării condiționate sunt reglementate în mod diferențiat în Codul penal, în funcție de situația condamnatului la pedeapsa detențiunii pe viață și a celui condamnat la pedeapsa închisorii, în art. 99, respectiv, în art. 100 C. pen.

Astfel, pentru a se putea dispune liberarea condiționată din executarea pedepsei detențiunii pe viață, trebuie îndeplinite următoarele condiții:

a) *persoana condamnată să fi executat cel puțin 20 de ani din detențiune*. Codul penal nu mai distinge în funcție de vârsta sau sexul persoanei condamnate, perioada de timp pe care persoana condamnată trebuie să o execute în regim de detenție pentru a deveni propozabilă pentru liberarea condiționată fiind aceeași;

b) *persoana condamnată să fi avut o bună conduită pe toată durata executării pedepsei*. Legea penală nu prevede natura regimului de executare al pedepsei (închis, semideschis sau deschis) în care trebuie să se afle condamnatul, spre deosebire de cazul condamnatului la pedeapsa închisorii;

c) *persoana condamnată să fi îndeplinit integral obligațiile civile stabilite prin hotărârea de condamnare, afară de cazul când dovedește că nu a avut nicio posibilitate să le îndeplinească*. Pentru a fi propozabilă pentru liberarea condiționată, este necesar ca persoana condamnată să fi executat integral obligațiile civile;

d) *instanța să aibă convingerea că persoana condamnată s-a îndreptat și se poate reintegra în societate*¹¹.

În cazul condamnatului la pedeapsa închisorii, pentru a se putea dispune liberarea condiționată, trebuie îndeplinite următoarele condiții:

a) *să fie executată fracția din pedeapsă prevăzută de lege*. Astfel, în cazul în care persoana condamnată nu a împlinit vârsta de 60 de ani, aceasta trebuie să fi executat cel puțin 2/3 din durata pedepsei, în cazul închisorii ce nu depășește 10 ani, sau cel puțin ¼ din durata pedepsei, dar nu mai mult de 20 de ani, în cazul închisorii mai mari de 10 ani.

În cazul în care persoana condamnată a împlinit vârsta de 60 de ani, conform dispozițiilor art. 100 alin. (2) C. pen., aceasta trebuie să fi executat efectiv cel puțin 1/2 din durata pedepsei, în cazul închisorii ce nu depășește 10 ani, sau cel puțin 2/3 din durata pedepsei, în cazul închisorii mai mari de 10 ani. Calculul fracției de pedeapsă ce trebuie executată se face prin raportare la pedeapsa pe care condamnatul o execută efectiv, nu la cea la care a fost condamnat de către instanță.

¹⁰ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 514 din 14 august 2013.

¹¹ M. Udroui, *Drept penal. Partea generală*, Ed. C.H. Beck, București, 2015, p. 387.

b) *persoana condamnată să se afle în executarea pedepsei în regim semideschis sau deschis*. Nu se poate dispune liberarea condiționată în cazul în care persoana condamnată se află în executarea pedepsei închisorii în regim închis, chiar dacă fracția minimă este demult îndeplinită.

c) *persoana condamnată să fi îndeplinit integral obligațiile civile stabilite prin hotărârea de condamnare, afară de cazul când dovedește că nu a avut nicio posibilitate să le îndeplinească*¹².

d) *instanța să aibă convingerea că persoana condamnată s-a îndreptat și se poate reintegra în societate*.

Așa cum se poate observa din lectura dispozițiilor art. 99 și 100 C. pen., natura și gravitatea faptei pentru care a fost condamnat solicitantul liberării condiționate nu sunt prevăzute printre criteriile prevăzute de lege pentru dispunerea liberării, deoarece au fost avute în vedere la individualizarea pedepsei¹³.

Beneficiul liberării condiționate se poate acorda la propunerea comisiei constituite în penitenciar sau la cererea condamnatului¹⁴.

Competența de a decide cu privire la liberarea condiționată a condamnatului aparține judecătoriei (sau, după caz, tribunalului militar) în a cărei circumscripție teritorială se află locul de deținere la momentul formulării cererii de liberare condiționată a persoanei condamnate sau a propunerii formulate de comisia de liberare condiționată. Nu prezintă, așadar, importanță ce instanță a pronunțat hotărârea de condamnare, competența materială aparținând judecătoriei chiar și în cazurile în care soluția de condamnare a fost pronunțată în primă instanță de Înalta Curte de Casație și Justiție¹⁵.

3. Oportunitatea acordării liberării condiționate

Într-o soluție de speță, instanța de judecată¹⁶, în soluționarea unei cereri de liberare condiționată a respins propunerea de liberare condiționată formulată de Comisia pentru individualizarea regimului de executare a pedepselor privative de libertate din cadrul Penitenciarului Timișoara exclusiv pe considerente de oportunitate, statuând: „Raportând condițiile legale la situația condamnatului și analizând totodată procesul verbal al Comisiei pentru individualizarea regimului de executare a pedepselor privative de libertate din cadrul Penitenciarului Timișoara nr. (...) instanța reține că, deși persoanei condamnate nu i se poate reproșa conduita de ansamblu adoptată în timpul executării prezentei pedepse (stare de fapt care în principiu ar trebui să reflecte normalitatea) și a executat fracția de pedeapsă stabilită în mod obligatoriu de lege, aceste împrejurări nu-i conferă un drept, ci doar o vocație la acordarea beneficiului liberării condiționate, oportunitatea acordării liberării condiționate fiind lăsată exclusiv la aprecierea instanței de judecată, în urma analizei îndeplinirii și a celorlalte condiții prevăzute de art. 100 alin. (1) C. pen.

În acest sens, instanța consideră că nu este îndeplinită condiția prevăzută de art. 100 alin. (1) lit. d) C. pen. pentru a se dispune liberarea condiționată, întrucât nu are convingerea fermă că scopul pedepsei a fost atins prin executarea parțială a acesteia, raportat la perioada rămasă până la data expirării pedepsei, respectiv 21.12.2020, motiv pentru care se consideră că perioada executată nu este suficientă pentru a contura convingerea instanței că pedeapsa aplicată și-a atins scopul vizat de legiuitor”.

Așa cum a apreciat și doctrina¹⁷, în ceea ce privește condiția prevăzută de art. 100 alin. (1) lit. d) C. pen., „suntem în prezența unei condiții de oportunitate, instanța trebuind să stabilească, în funcție de cazul concret, faptul că persoana poate fi pusă în libertate, funcțiile pedepsei fiind deja atinse prin executarea de până la acest moment”.

Așa cum s-a arătat și în Expunerea de motive a Codului penal din 2009, „prin modul de

¹² *Idem*, p. 389.

¹³ C.A. Constanța, secția penală, decizia nr. 951/2003, publicată în Revista „Buletinul Jurisprudenței” 2002-2003, p. 36.

¹⁴ M. Udriou, *op. cit.*, p. 390.

¹⁵ *Idem*, p. 392.

¹⁶ Judecătoria Timișoara, Secția penală, sentința penală nr. 477/2019, definitivă prin Decizia penală nr. 226/CONT/2019 pronunțată de către Tribunalul Timiș – Secția penală la data de 07.03.2019 (nepublicată).

¹⁷ F. Stretianu, D. Nițu, *Drept penal. Partea generală. Curs universitar*, Ed. Universul Juridic, București, 2018, vol. I, p. 580-581.

reglementare a condițiilor de acordare se evidențiază mai clar rolul și rațiunile liberării condiționate. Practica judiciară din ultimul deceniu a transformat liberarea condiționată, este adevărat și din cauza majorării drastice a limitelor de pedeapsă, într-un drept al condamnatului de a fi liberat după executarea fracției de pedeapsă prevăzută de lege. De asemenea, s-a observat că în ceea ce privește condiția existenței dovezilor temeinice de îndreptare, aceasta a fost socotită ca fiind îndeplinită atâta timp cât condamnatul nu a fost sancționat disciplinar pentru abateri comise în perioada încarcerării”. Or, în acest context, liberarea condiționată nereprezentând, așa cum am mai arătat, un drept recunoscut condamnatului de a nu executa pedeapsa până la termenul stabilit prin hotărârea de condamnare, ci doar instrumentul juridic prin intermediul căruia instanța, după verificarea condițiilor prevăzute de lege, constată că nu mai este necesară continuarea executării pedepsei în regim de detenție, „întrucât condamnatul, prin conduita avută pe toată durata executării, dovedește că a făcut progrese evidente în vederea reintegrării sociale și convinge astfel instanța că nu va mai comite infracțiuni iar liberarea sa anticipată nu prezintă nici un pericol pentru colectivitate”¹⁸.

Soluția corectă, prin raportarea la dispozițiile Codului penal în vigoare, presupune „o mai bună aplecare asupra dosarului persoanei condamnate”, ceea ce „ar trebui să identifice persoanele care merită, într-adevăr să fie liberate condiționat (totuși, soluția de excepție) și pe cele care trebuie să continue executarea pedepsei pe durata inițial stabilită de instanță (surprinzător, regula)”¹⁹.

Într-o cauză aflată în fața Curții Europene a Drepturilor Omului²⁰, s-a statuat că pe fondul suprapopulării penitenciarelor italiene s-a format o practică judiciară în sensul transformării liberării condiționate într-un drept al condamnatului. Astfel, s-a dispus liberarea condiționată a unui deținut condamnat pentru uciderea prin cruzimi a două femei, violarea și lipsirea de libertate, iar după liberare, aceasta a mai ucis alte două persoane. Curtea a reținut, în acest context, că „având în vedere personalitatea condamnatului, antecedentele sale numeroase și elementele care dădeau de gândit că ar fi putut fi socialmente periculos, lăsarea acestuia în libertate – combinată cu omisiunea de a informa tribunalul cu privire la încălcările măsurilor și obligațiilor impuse – constituie o violare a obligației de diligență ce decurge din imperativul protejării dreptului la viață impus de art. 2 din Convenție”²¹.

4. Supravegherea persoanei liberate condiționat. Reziliența

Noua reglementare a instituției liberării condiționate care a impus ca, pe durata termenului de supraveghere, condamnatul să fie supus unui proces de supraveghere și reacomodare cu viața în colectivitate, a fost inspirată din dispozițiile similare din legislația penală germană, spaniolă și portugheză²², impunerea unor condiții post-liberatorii individualizate sub forma unor măsuri sau obligații de supraveghere fiind în conformitate cu Recomandarea Rec (2003) 22 a Comitetului de miniștri către statele membre cu privire la liberarea condiționată. Astfel, între principiile instituite de această recomandare, s-a prevăzut la pct. 9-11: „9. În principiu, liberarea condiționată trebuie de asemenea să fie însoțită de supraveghere, care constă în măsuri de ajutor și control. Natura, durata și intensitatea supravegherii trebuie adaptate la fiecare caz individual. Adaptările trebuie să fie posibile pe întreaga perioadă a liberării condiționate. 10. Condițiile sau măsurile de supraveghere trebuie să fie aplicate pentru o perioadă care nu depășește partea termenului pedepsei cu închisoarea care nu a fost executată. 11. Condițiile și măsurile de supraveghere a duratei nelimitate trebuie aplicată doar când e absolut necesar pentru protecția societății și în conformitate cu siguranța definită în Regula 5 a Regulamentului European cu privire la sancțiunile și măsurile comunitare expuse în Recomandarea Rec (2000) 22”.

Termenul de supraveghere. Potrivit art. 2 lit. b) din Legea nr. 253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative și a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele

¹⁸ Expunerea de motive a noului Cod penal.

¹⁹ F. Streteanu, D. Nițu, *op. cit.*, p. 586-587.

²⁰ C.E.D.O., *Maiorano c. Italiei*, 15 decembrie 2009 (<http://hudoc.echr.coe.int>).

²¹ F. Streteanu, D. Nițu, *op. cit.*, p. 587.

²² Expunerea de motive a noului Cod penal.

judiciare în cursul procesului penal²³, termenul de supraveghere sau durata supravegherii desemnează „intervalul de timp în care persoana față de care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei, suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei, liberarea condiționată ori o măsură educativă neprivativă de libertate, în cazul minorilor, trebuie să respecte obligațiile ori măsurile de supraveghere dispuse de instanță în sarcina sa”. Prin urmare, acesta este termenul în care se verifică conduita persoanei condamnate care a beneficiat de liberare condiționată.

În cazul în care s-a dispus liberarea condiționată din pedeapsa detențiunii pe viață, termenul de supraveghere este de 10 ani. Dacă liberarea condiționată a fost dispusă din pedeapsa închisorii, intervalul cuprins între data liberării condiționate și data împlinirii duratei pedepsei constituie termen de supraveghere pentru condamnat.

Termenul de supraveghere începe să curgă de la rămânerea definitivă a hotărârii prin care s-a dispus liberarea condiționată și, fiind un termen substanțial, se calculează pe zile pline.

Măsuri de supraveghere. În cazul dispunerii liberării condiționate din executarea pedepsei detențiunii pe viață sau în cazul în care restul din pedeapsa închisorii rămas neexecutat la data liberării este de 2 ani sau mai mare, conform dispozițiilor art. 101 alin. (1) C. pen., instanța de judecată trebuie să dispună ca persoana liberată condiționat să respecte următoarele cinci măsuri de supraveghere:

- a) să se prezinte la serviciul de probațiune, la datele fixate de acesta;
- b) să primească vizitele persoanei desemnate cu supravegherea sa;
- c) să anunțe, în prealabil, orice schimbare a locuinței și orice deplasare care depășește 5 zile;
- d) să comunice schimbarea locului de muncă;
- e) să comunice informații și documente de natură a permite controlul mijloacelor sale de existență. Impunerea acestor măsuri este obligatorie și cumulativă.

Așa cum rezultă din lectura dispozițiilor art. 101 alin. (2) C. pen., instanța poate impune condamnatului, de asemenea, în situația prevăzută la alin. (1), să execute una sau mai multe dintre următoarele obligații:

- a) să urmeze un curs de pregătire școlară ori de calificare profesională;
- b) să frecventeze unul sau mai multe programe de reintegrare socială derulate de către serviciul de probațiune sau organizate în colaborare cu instituții din comunitate;
- c) să nu părăsească teritoriul României;
- d) să nu se afle în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanță;
- e) să nu comunice cu victima sau cu membri de familie ai acesteia, cu participanții la săvârșirea infracțiunii sau cu alte persoane, stabilite de instanță, ori să nu se apropie de acestea;
- f) să nu conducă anumite vehicule stabilite de instanță;
- g) să nu dețină, să nu folosească și să nu poarte nicio categorie de arme.

Alin. (3) al aceluiași articol prevede că „obligațiile prevăzute în alin. (2) lit. c)-g) pot fi impuse în măsura în care nu au fost aplicate în conținutul pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi”.

În doctrina²⁴ s-a apreciat că obligațiile prevăzute de art. 101 alin. (2) C. pen. se pot clasifica în două categorii: obligații de a face (cele de la lit. a) și b) și obligații de a nu face (cele prevăzute la lit. c)-f).

Autoritatea însărcinată cu supravegherea condamnatului liberat condiționat este, conform dispozițiilor art. 102 alin. (1) și (2) C. pen., serviciului de probațiune. Pe lângă acesta, alin. (2) al aceluiași articol prevede că „verificarea modului de îndeplinire a obligațiilor prevăzute în art. 101 alin. (2) lit. c)-g) se face de organele abilitate, care vor sesiza serviciul de probațiune cu privire la orice încălcare a acestora”.

Conform alin. (3), supravegherea executării obligațiilor prevăzute în art. 101 alin. (2) lit. d) și lit. e) poate fi realizată și printr-un sistem electronic de supraveghere, în condițiile prevăzute de legea specială.

Pe durata supravegherii, serviciul de probațiune, în baza dispozițiilor art. 101 alin. (4)

²³ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 514 din 14 august 2013.

²⁴ M. Udriou, *op. cit.*, p. 395-396.

C. pen., are obligația să sesizeze instanța, dacă:

a) au intervenit motive care justifică fie modificarea obligațiilor impuse de instanță, fie încetarea executării unora dintre acestea;

b) persoana supravegheată nu respectă măsurile de supraveghere sau nu execută, în condițiile stabilite, obligațiile ce îi revin.

Rolul instituit de legiuitor supravegherii condamnatului liberat condiționat vizează asigurarea reintegrării sociale a acestuia, fapt ce se realizează cu sprijinul unor specialiști din cadrul serviciului de probațiune.

Un rol important în acest demers revine comunității. Așa cum s-a arătat în literatura de specialitate, „realizarea echilibrului între nevoile infractorului, siguranța comunității și implicit protecția victimelor, dau expresie conceptului de reziliență a comunității, prin menținerea în balanță a factorilor de risc și a celor de protecție, în beneficiul bunăstării membrilor săi”²⁵.

În acord cu principiile stabilite de Recomandarea Rec (2003) 22 a Comitetului de miniștri către statele membre cu privire la liberarea condiționată, „liberarea condiționată are scop asistența deținuților de a trece de la viața penitenciară la viața supusă legilor în comunitate prin condițiile post-eliberare și supraveghere care promovează și contribuie la siguranța publică și reducerea infracțiunilor în comunitate”. În acest sens, s-a susținut că „evenimentele negative care apar ca urmare a comportamentului infracțional al membrilor unei comunități forțază nevoia de valorizare a potențialului de adaptabilitate și flexibilitate a comunității și de antrenare a abilităților și resurselor care vor favoriza reacții adecvate și în acest fel reziliența sa. Confruntarea comunităților cu acest tip de evenimente negative, poate fi asimilată unei situații de criză, la care acestea sunt obligate să reacționeze”²⁶.

Așa cum s-a postulat în Recomandarea Rec (2003) 22 a Comitetului de miniștri, „pentru a reduce efectele dăunătoare ale închisorii și a promova reintegrarea deținuților conform condițiilor care urmăresc a garanta siguranța comunității din afară, legea trebuie să facă accesibilă liberarea condiționată pentru toți deținuții condamnați, inclusiv deținuții pe viață”. Acest ultim principiu a fost avut în vedere și de Curtea Europeană a Drepturilor Omului²⁷ atunci când a statuat asupra „dreptului la speranță” al condamnatului de a fi liberat. Astfel, Curtea a considerat că și cei care comit cele mai dezgustătoare și mai agresive acte criminale își păstrează totuși umanitatea esențială și poartă în ei înșiși capacitatea de a se schimba. Oricât de lungă și meritată ar fi condamnarea primită, aceștia își păstrează dreptul de a spera că, într-o bună zi, ei vor ispăși pedeapsa aplicată pentru greșelile comise. Nu ar trebui să fie lipsiți în întregime de această speranță. A le nega „experiența speranței” ar însemna să li se nege un aspect fundamental al umanității lor, ceea ce ar fi totalmente degradant.

6. Concluzii

Actualul Cod penal a realizat o reformă a instituției liberării condiționate, mai ales în ceea ce privește situația juridică a condamnatului în perioada post-liberare, instituind o serie de mecanisme juridice prin care condamnatul liberat poate demonstra că este din nou util societății. În acest sens, au fost instituite măsurile de supraveghere prevăzute de art. 102 alin. (1) C. pen., lăsându-i-se instanței de judecată posibilitatea aplicării față de condamnat, dacă le apreciază drept necesare și utile, a unor obligații prevăzute de alin. (2) al aceluiași articol.

Practica judiciară născută după intrarea în vigoare a noului Cod penal a relevat, însă, că marja prea mare de apreciere asupra oportunității acordării liberării condiționate, așa cum este aceasta reglementată de art. 99 alin. (1) lit. d), respectiv, art. 100 alin. (1) lit. d) C. pen., poate conduce la concluzii arbitrare și fără un suport psiho-sociologic în motivarea unei soluții de amânare. Aceasta problemă este vizibilă mai ales atunci când propunerea de liberare făcută de comisia din penitenciar, care are date și elemente despre condamnat și comportamentul lui, obținute de către specialiști în baza unor metode științific fundamentate, este respinsă cu o motivare stereotipă și lapidară de către instanța de judecată,

²⁵ M. Tomița, O. Predescu, *Reziliența și sistemul de justiție penală*, în Conferința națională cu participare internațională „Devianță și criminalitate. Evoluție, tendințe și perspective”, vol. III, ed. a III-a, 2017, Ed. Universul Juridic, București, 2018, p. 412.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ C.E.D.O., *Matiošaitis și alții c. Lituaniei*, 23 mai 2017 (<http://hudoc.echr.coe.int>).

ca în sentința Judecătoria Timișoara mai sus citate.

De lege ferenda, fără a afecta competența funcțională a instanței de judecată de a se pronunța asupra cererii sau propunerii de liberare condiționată, apreciem că aceasta ar trebui să vizeze, în mod primordial, verificarea îndeplinirii condițiilor de legalitate și mai puțin a unei condiții de oportunitate, asupra căreia judecătorul de instanță nu are pregătirea și expertiza necesară a o cenzura. Apreciem, în acest context, că mult mai propriu ar fi ca cenzura condiției de oportunitate să se realizeze de către judecătorul de supraveghere a privării de libertate.

